

Tohtori Pentti Arajärven mielestä järjestöjen tulee voida tuottaa palveluja jatkossakin

Kaikkea ei voi kilpailuttaa

— Koko yhteiskunnan perusta on kansalaisten yhteistoiminta, tohtori Pentti Arajärvi tähdentää. Hän uskoo, että järjestötoiminta voi muuttaa muotoaan, mutta kansalaistoiminta ei voi koskaan loppua. Hän ei kuitenkaan näe järjestötoimintaa pelkästään vapaaehtoistyönä, vaan sen rooliin kuuluu myös palveluiden tuottaminen.

Järjestöillä ja kansalaisliikkeillähän tämä maa on rakennettu ja niillä tätä yhteiskuntaa yhä pidetään pystyssä. Ei virkakoneisto synnytä mitään uutta, valtio vain luo edellytykset yhteiskunnalle. Pentti Arajärvi istuu Mäntyniemeen katetun kahvipöydän ääressä ja pohtii järjestötoiminnan tulevaisuutta.

– Yhteiskunta on yhtä kuin ihmisten yhteistoiminta, joka taas on yhtä kuin kansalais- ja järjestötoiminta. Jos ne kuolevat, koko suomalainen yhteiskunta kuolee, hän tiivistää.

Hän ei pidä järjestötoiminnan hiipumista kovinkaan todennäköisenä. Sen sijaan häntä huolestuttaa se, että yhä pienempi eliitti alkaa käyttää valtaa ja päättää siitä, mitä taidetta katsomme tai mitä urheilulajia harrastamme, jos kansalaiset eivät osallistu heille suotuun mahdollisuuteen vaikuttaa asioihin.

– Olkaa ihmiset aktiivisia ja vetäkää muutkin mukaan toimintaan, hän kehottaa.

Yhden asian liikkeistä on hänen mielestään hyvä aloittaa. Lähtökohta-

na voi olla yhtä hyvin oma elämäntilanne kuin hyvä toimintaidea.

– Esimerkiksi työttömien nykyisin monin tavoin merkittävä ja mittava järjestötoiminta lähti käyntiin vasta kun ilmiö tuli näkyväksi. Veteraanitoiminta lähti liikkeelle vasta kun veteraanit tulivat näkyviin ja aika oli kypsä.

Arajärvi jakaa suomalaisen järjestötoiminnan kahteen siten, että järjestöjä syntyy ja niiden toiminta perustuu joko henkilökohtaisen edun valvontaan kuten potilasjärjestöissä tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja yhteisen edun valvontaan kuten vaikkapa luonnonsuojelujärjestöissä. Yksi ja sama järjestö voi toki toimia molemmissa rooleissa.

Palvelutoiminta turvattava

Pentti Arajärveä huolestuttaa yhteiskunnan muuttuminen yhä enemmän projektilähtöiseksi. Julkisen vallan tuki on näyttänyt suuntaa muutokselle, ja EU-rahoitusta hän pitää yhtenä suurimmista vaikuttajista.

– Projektikeskeisyys on tuonut tiet-

tyä lyhytjänteisyyttä toimintaan, ja se ei voi olla pidemmän päälle hyväksi. Projektista täytyy aina seurata jatkakin, ja se trendi, että projektissa kehitetty toiminta siirtyy julkisen vallan toiminnaksi, näyttää loppuneen, hän toteaa.

– Totta kai järjestöjen tulee voida tuottaa palveluita! Suuntaus, että kaikkea tulkitaan yritystoiminnan kautta, on johtanut siihen, että järjestöjen palvelutoiminta katsotaan elinkeinotoiminnaksi.

– Ymmärrän tietyn kilpailuaseman tutkimisen, mutta meillä on menty tässäkin asiassa ylettömyyksiin.

Hän miettii keinoja, joilla järjestöt voivat jatkossakin tuottaa palveluita ilman kohtuuttomia veroseuraamuksia.

– Pitää voida luoda malli, yritys, joka ei tuota voittoa, yleishyödyllinen tai yhteiskunnallinen yritys. Käsité on vaikea ja haastava, mutta muun muassa vuokra-asuntotuotannossa on kirjattu jo lakiin, ettei saa tavoitella kohtuutonta tuottoa, ja johonkin tähän suuntaan voisi myös järjestöjen palvelutoimintaa kehittää.

”Kaiken huippu on, että kunnat ovat alkaneet kilpailuttaa vapaaehtois-toimintaa.”

Pentti Arajärvi miettii, mikä hinta on vanhuksen hiusten kampaamisella tai lapsen sylissä pitämisellä. Järjestöillä on hänen mielestään mahdollisuus tarjota palveluita, joita ei voi sovittaa tehokkuuden laskimeen.

”Täytyy myös muistaa, että järjestötoiminta on pohjimmiltaan hauskaa ja palkitsevaa.”

Arpajaisten suojelija

Pentti Arajärvi toimii suojelijana vertaistukiarpajaisissa, jotka kymmenen sosiaali- ja terveysjärjestöä järjestää tammi- kesäkuussa. Arajärven mukaan oli luontevaa ryhtyä vertaistukiarpajaisten suojelijaksi, sillä hän kuuluu itsekin lukuisiin eri alojen järjestöihin.

Arpajaisissa ovat mukana Aivohalvauksen ja dysfasialiitto, ADHD-liitto, Aivovamaliitto, Iholiitto, Lihastautiliitto, Mielen terveyden keskusliitto, Osteoporoosiliitto, Selkäliitto, Suomen CP-liitto ja Suomen Nivelyhdistys.

Arpajaisten tuotto käytetään järjestöjen vertaistuen kehittämiseen. Arpajaisten päävoittona on henkilöauto.

Vertaistukiarpajaiset toteutetaan nettiarpajaisina. Arvat maksetaan ja tarkastetaan internetin välityksellä. Henkilöauton lisäksi arpajaisvoittoina on 2 000 euron matkalahjakortti, kumiveneitä, televisioita ja kuntoviikonloppuja. Yhden arvan hinta on kolme euroa.

Arpoja on lehden mukana jaettavassa arpasetelissä kahdeksan kappaletta, ja arvan ostaja voi valita kuinka monta arpaa haluaa lunastaa. Arpoja saa myös järjestöistä. Lisäksi arpoja voi ostaa netistä järjestöjen sivujen kautta tai osoitteessa: www.kultareuna.fi. ■

Kaiken huippu hänen mielestään on, että kunnat ovat alkaneet kilpailuttaa vapaaehtoistoimintaa.

– Miten vapaaehtoistoiminnassa voidaan edellyttää sellaista sitoutumista, jota voidaan mitata? Sehän on koko käsitteen vastaista. Olisi jo aika ottaa järki käteen ja katsoa joltain muulta kannalta asioita.

Kun sosiaalitoimen tavoitteet alkavat olla taloudellisia, ollaan hänen mielestään pahasti metsässä.

– Kaiken sosiaalisen toiminnan lähtökohtana tulisi olla hyvinvoinnilliset tavoitteet, vaikka asiat tehtäisiinkin tehokkaasti. Tehokkuus ei saa olla tavoite, mutta on tietenkin kaikkien etu.

Vertaistuki järjestötoiminnan ydin

Pentti Arajärvi miettii, mikä hinta on vanhuksen husten kampaamisella tai lapsen sylissä pitämisellä. Järjestöillä on hänen mielestään mahdollisuus tarjota palveluita, joita ei voi sovittaa tehokkuuden laskimeen. Järjestötoiminnan arvo on vertaistuessa ja yhdessä tekemisessä. Järjestöt ovat jo itsessään vertaistukea. Kun saman asi-

an ympärille kokoonnutaan, aina annetaan ja saadaan tukea.

Vertaistuki on Arajärven mukaan kuitenkin paljon laajempi käsite kuin pelkkä järjestöissä toteutuva vertaistuki.

– Ihmiset oppivat aina toisiltaan eri elämäntilanteissa ja antavat tukea toisilleen. Vertaistuki toteutuu vaikkapa työpaikoilla joka päivä. Itse esimerkiksi koen saaneeni nuorena vastavalmistuneena työntekijänä aloittaessani uudessa paikassa työtovereiltani valtavasti tukea ja ohjausta. Vertaistuki voi olla myös ammatillista.

Potilasjärjestöjen tulevaisuutta Arajärvi pitää turvattuna paitsi niiden edunvalvonnallisen luonteen vuoksi myös niiden tärkeän vertaistuellisen roolin vuoksi.

Yhden asian liikkeistä vaikutusvaltaisiin tekijöihin

Pentti Arajärvi pitää nuorten kasvamista mukaan järjestötoimintaan tärkeänä.

– Nuorten tapa toimia on spontaani ja sopii paremmin yhden asian liikkeistä innostumiseen. Niistä on hy-

vä aloittaa. Yhden asian liikkeistä on vuosien mittaan kehittynyt hyvinkin merkittäviä järjestöjä. Ympäristöjärjestöt ovat hyvä esimerkki tästä, ja esimerkiksi 60-luvulla tehtiin innokkaasti monia muitakin yhden asian liikkeitä, joista on myöhemmin kehittynyt merkittäviä vaikuttajia.

Hän jää miettimään uusien viestintäkeinojen mahdollisuuksia järjestötoiminnassa. Minään viisastenikvenä hän ei näe esimerkiksi internetin tuloa järjestötoimintaan.

– Internetistä etsitään nykyisin ratkaisua kaikkiin asioihin. Sähköisen viestinnän avulla voidaan ehkä hoitaa kokousrutiineja tehokkaasti, ja se voi olla perusteltua vaikkapa kampanjoissa ja kunnallispolitiikassa, mutta varsinaisen kansalaistoiminnan perusta on jossain ihan muussa, ihmisten taapamisissa ja yhdessä tekemisissä.

– Täytyy myös muistaa, että järjestötoiminta on pohjimmiltaan hauskaa ja palkitsevaa. Eivät ihmiset muuten käyttäisi niin paljon aikaa toimimalla vapaaehtoisesti yhteisen edun hyväksi. Pakko sanoa, että kunnioitan valtavasti sitä työtä, jota järjestöissä tehdään, Arajärvi tähdentää. ■